

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN'DA CİNSİYETE GÖRE İŞSİZLİK HİSTERİSİ: 1988-2021 YILLARI ARASI KARŐILAŐTIRMALI FOURIER ANALİZ

Boran ARIK¹

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte ekonomik büyüme önem kazanmıştır. Bu durum ülkeler arasındaki rekabet gücünün artırılmasında önemli olan ve ekonomik büyümenin sağlayıcıları arasında yer alan işsizlik oranlarının da literatürde sıklıkla incelenmesini beraberinde getirmiştir. İşsizlik oranlarının siyasi ya da ekonomik bazda meydana gelen bir şok akabinde eskiye dönmemesi histeri etkisinin var oluşu ile açıklanabilmektedir. Bu çalışmada histeri etkisinin varlığı Yunanistan ve Türkiye özelinde incelenmiş olup değerlendirme gerek cinsiyet bazında gerekse toplam nüfus dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. 1988-2021 yılları arası işsizlik oranlarının dikkate alınması ile gerçekleştirilen çalışmada Fourier ADF birim kök testinden yararlanılmıştır. İşsizlik histerisinin ekonomide uyandırdığı etkinin negatif seyri ve sosyal istikrarı bozucu etkiye sahip oluşu konunun literatürdeki önemini açıklayıcı nitelikte olup çalışma dahilinde uygulanan analiz yöntemi çalışmanın literatüre katkı sağlayacağını göstermektedir. Çalışma sonucunda Türkiye ve Yunanistan'daki histeri etkisinin var olduğu sonucuna ulaşılmış olup işsizlik oranlarını kontrol altına alma noktasında sosyo-politik düzenlemelere gidilmesi gerekliliği ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik Histerisi, Fourier Analiz, Augmented Dickey Fuller, Türkiye, Yunanistan

UNEMPLOYMENT HYSTERIA BY GENDER IN TURKIYE AND GREECE: COMPARATIVE FOURIER ANALYSIS BETWEEN 1988- 2021

ABSTRACT

Globalization and subsequent economic growth gaining importance in increasing competitiveness among countries have led to the frequent examination of unemployment rates, which are among the providers of economic growth, within the literature. The fact that unemployment rates do not return to previous levels after a political or economic shock can be explained by the existence of the hystera effectThe existence of the hysterical effect will be investigated especially in Greece and Turkey in this study, with the evaluation taking into account both gender and the entire population. The research, which looked at unemployment rates between 1988 and 2021, employed the Fourier ADF unit root testThe subject's significance in the literature is explained by the detrimental effects of unemployment hystera on the economy and its disruptive effects on social stability, and the study's analysis approach indicates that it will add to the body of knowledge. The study's findings indicated that socio-political laws should be implemented to reduce unemployment rates and that there was a hysterical impact in Greece and Turkey.

Keywords: Unemployment Hystera, Fourier Analysis, Augmented Dickey Fuller, Turkiye, Greece

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, boranarik@gmail.com , 0009-0000-2615-0398

1. GİRİŐ

İŞsizlik oranları ekonomik geliŐmiŐliĐin gÖstergesi olması yÖnÜyle Önemlidir. İŞsizlik oranlarındaki artış, ekonomik gerileme gÖstergesi olmakla birlikte İŞsizlik oranlarının dÜŐürÖlmesi gerek ekonomistler gerekse politika yapıcılar tarafından hedeflenen bir çıktı olarak değerlendirilebilecektir. İŞsizlik oranlarındaki artış belirli Şoklar sonrasında mevcut seviyesinin üzerine çıkabilecektir. İŞsizlik oranlarındaki artış belirli Şoklar sonrasında mevcut seviyesinin üzerine çıkabilecektir. İŞsizlik oranlarındaki artış belirli Şoklar sonrasında mevcut seviyesinin üzerine çıkabilecektir. İŞsizlik oranlarındaki artış belirli Şoklar sonrasında mevcut seviyesinin üzerine çıkabilecektir.

Türkiye İŞsizlik oranlarında yeterli azalışı saĐlayamamıŐtır. Buna ek olarak Yunanistan da İŞsizlik oranları yüksek seyreden Ölkeler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin aksine Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyesi oluşu, Yunanistan'ın ekonomik olarak birlik Őartlarına uygun olarak değerlendirilmesini sağlayacaktır. Bu noktada histeri etkisinin her iki Ölke için de incelenerek karŐılaŐtırılması amaçlanmaktadır.

İŞsizlik oranlarını analize tabii tutmak suretiyle histeri etkisini hesaplayan birden fazla çalışma literatÖrde yer almakla birlikte, sıklıkla çalışmalarda birim kök testlerinin uygulandığı nicel analiz yöntemlerine rastlanmaktadır. Geleneksel birim kök testleri daha yaygın uygulanmıŐ olsa da literatÖrde yeni nesil birim kök testlerinin uygulandığı çalışmalar da bulunmaktadır. Yeni nesil birim kök testi olan Fourier analiz yöntemi, analize sinÖs ve cosinÖs değerlerini dahil etmesi yÖnÜyle literatÖre katkı sağlamakta ve sonuçlardaki güvenilirliği arttırmaktadır. Bu alıŐma da İŞsizlik histerisini incelerken Fourier analiz yöntemlerinden yararlanmakta olup literatÖre katkı sağlayacaktır. Çalışma, Türkiye ve Yunanistan'daki İŞsizlik oranlarını dÜnya bankası veri tabanından elde etmiŐ olup veriler Augmented Dickey Fuller birim kök testine ve sonra kıyaslanmak amacıyla Fourier ADF birim kök testine tabii tutulacaktır.

Bu doğrultuda çalışmanın giriŐ bÖlümünü takiben alan yazın çalıŐmalarının 15'i incelenerek literatÖrdeki çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi edinilmesi amaçlanacaktır. LiteratÖr taraması akabinde çalışmada uygulanacak olan metod ve yöntem incelenerek analizin gerçekleŐtirilmesinde aracı rol Östlenecek olan testler ve test formÖlasyonları incelenecektir. İfade edilen bÖlümü takiben test sonucu ulaşılan ampirik sonuçlar ifade edilip çalışmanın son kısmına sonuç ve tartıŐma bÖlümü eŐlik edecektir.

2. LİTERATÖR TARAMASI

Çalışmanın ilgili bÖlümünde literatÖrde yer alan ve İŞsizlik histerisi konusunda yazılmıŐ 15 çalışmanın incelemesi gerçekleştirilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde çalışmaların yazarları, yayım yılları, incelemeye tabii tutulan veri aralığı, analiz edilen değişkenler, ele alınan Ölke, uygulanan testler ve çalışma sonucunda ulaşılan sonuç hakkında bilgi elde edilebilecektir.

Tablo 1. İŞsizlik Histerisi Alanındaki alıŐmalar

Yazar	Yıl	Veri Aralığı	Değişkenler	Ölke	Kullanılan Testler	Sonuç
Yılancı	2009	1923-2007	İŞsizlik Oranları	Türkiye	Phillips-Perron, Zivot-Andrews Testi Papell LP LM Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.

Koçyiğit, vd.	2011	1923-2010	İşsizlik Oranları	Türkiye	ADF Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Bayraktar	2015	2000-2013	İşsizlik Oranları	Türkiye	ADF, PP ve KPSS ve Lee –Strazicich Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerli değildir.
Özkan, vd.	2015	1988-2014	İşsizlik Oranları	Türkiye	Fourier ADF Birim Kök Testi Fourier KPSS Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Taş, vd.	2017	2005-2017	İşsizlik Oranları	Türkiye	ADF, PP ve Lee – Strazicich Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Koyuncu	2018	1991-2017	İşsizlik Oranları	N-11 Ülkeleri	ADF Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Tekin	2018	2005-2017	İşsizlik Oranları	Türkiye	Fourier Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Akcan	2019	2005:01-2017:06	İşsizlik Oranları	Türkiye	ADF ve PP Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Akkuş, vd.	2019	1980-2016	İşsizlik Oranları	Türkiye	Birim Kök Testleri	Histeri etkisi geçerlidir.
Aydın	2020	2005:01-2018:10	İşsizlik Oranları	Türkiye	Birim Kök Testleri	Histeri etkisi geçerli değildir.
Çemrek, vd.	2020	2005:01-2019:06	İşsizlik Oranları	Türkiye	Zivot-Andrews ve Lee –Strazicich Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Çiçen	2020	2005-2014	İşsizlik Oranları	Türkiye	Fourier KPSS Birim Kök Testi	Bekarlar için histeri etkisi geçerlidir. Erkekler için histeri etkisi geçerli değildir.
Önal	2021	1988-2019	İşsizlik Oranları	Türkiye	ADF, PP, KPSS ve Zivot-Andrews Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.
Şak	2021	1988-2018	İşsizlik Oranları	Türkiye	Fourier Kruse Birim Kök Testi	Kadınlarda histeri etkisi geçerlidir.
Üçler	2022	2005:01-2022:01	İşsizlik Oranları	Türkiye	ADF ve PP Birim Kök Testi	Histeri etkisi geçerlidir.

Tablo incelendiğinde 2009 yılından 2022 yılında kadar yayımlanmış olan 15 çalışma gözlemlenebilmektedir. Çalışmalar işsizlik histerisini tespit etme amacıyla literatüre kazandırılmış olup incelemeye tabii tutulan değişkenler tablodaki tüm çalışmalar için işsizlik oranı olarak ifade edilebilecektir. Histeri etkisinin hesaplanması işsizlik oranlarının meydana gelen şok vb. ani gelişen, önceden tahmin edilemeyen olaylar akabinde oranların şok öncesi düzeye geri dönüp dönmeyeceğinin tespiti noktasında önem arz etmektedir. Histeri etkisinin tespiti, alanda gerçekleştirilecek politik düzenlemelerde önerilerde bulunulması noktasında önem arz etmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde Türkiye özelinde incelemede bulunan çalışmalarda yoğunluk gözlemlendiği ifade edilebilecektir. İfade edilen durum Türkiye’de işsizlik konusunun gündem olmayı sürdürerek oranların artış eğiliminde olması ile açıklanabilecektir. İşsizlik oranlarındaki artış eğilimi ekonominin geleceği noktasında vatandaşı endişeye sevk etmekte ve ekonomik olumsuzluklar hasebiyle meydana gelecek olası şokların işsizlik üzerinde uyandıracığı etkinin erken tespiti noktasında konunun önem kazanmasını sağlamaktadır.

İşsizlik histerisinin gerek cinsiyet bazında gerekse yaş skalasında farklı etkiler uyandırması ise alanda yetkin kişiler, bir diğer ifade ile ilgililerce konunun incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda alanda sıklıkla çalışmalara rastlanmaktadır. Çalışmalar dahilinde ele alınan veri

aralığının incelemeye tabii tutulduğu testler nicel analiz yöntemleri arasında ifade edilebilecektir. Tablo incelendiğinde işsizlik histerisi tespiti gerçekleştirilirken birim kök testlerinden yararlandığı gözlemlenmektedir. Yılcı (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma incelendiğinde 1923-2007 yılları arasındaki histeri etkisinin incelendiği görülmektedir. İnceleme gerçekleştirilirken Phillip-Perron, Zivot-Andrews, Papell LP ve LM birim kök testlerinden yararlanılmış olup çalışma sonucunda işsizlik histerisi teorisinin Türkiye için ilgili yıllarda geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Koçyiğit (2011) ise çalışmasında 1991-2011 yılları için Türkiye'deki işsizlik histerisini incelemiş ve çalışmasında ADF birim kök testinden yararlanarak histeri etkisinin geçerliliği sonucuna ulaşmıştır.

ADF birim kök testinin uygulandığı çalışmalar incelendiğinde; Bayrakdar (2015), Taş (2017), Koyuncu (2018), Alcan (2019), Önal (2019), Üçler (2019)'un çalışmalarında uygulandığı görülmektedir. Birim kök testleri değerlendirildiğinde en yaygın kullanılan testler arasında ADF testinin yer aldığı da bu doğrultuda ifade edilebilecektir. Bir diğer yaygın kullanılan test de Phillips-Perron testidir. Phillips-Perron testinin uygulandığı çalışmalara örnek olarak Bayrakdar (2015)'ın çalışması verilebilecektir. Çalışma, ADF, KPSS ve Lee –Strazicich birim kök testi kullanması yönüyle zengin bir analiz içeriğine sahiptir. Çalışma Türkiye'deki 2000-2013 yılları arasında kapsamakla birlikte histeri etkisinin ilgili yıllarda geçerli olmadığını ifade etmektedir.

Taş (2017) ise incelemeyi 2005-2017 yılları arasında gerçekleştirmiş olup Bayrakdar (2015)'dan farklı olarak 4 yılı incelemeye tabii tutmuş ve analiz sonucunda Türkiye'de histeri etkisinin varlığını kanıtlamıştır. Akcan (2019)'da histeri teorisinin geçerli olduğu sonucuna ulaşan ve ADF testi ile PP testlerini incelemeye tabii tutan çalışmasında 2005:01-2017:06 yılları arasında inceleme gerçekleştirerek Taş ile aynı sonucu çalışmasında ifade etmiştir. Önal (2019) ise çalışmasında PP testinden yararlanmış olup ilgili teste ek olarak geleneksel analiz yöntemi olan ADF, ZA ve KPSS testlerini de analiz dahilinde kullanmış ve cinsiyete göre histeri etkisinin Türkiye'de geçerli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışma sonucunda cinsiyete göre kadınlardaki etkinin daha yüksek olduğu ve bu doğrultuda çalışmalar yürütülmesi, politik düzenlemelere gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Tablo incelendiğinde geleneksel birim kök testlerinin uygulandığı çalışmalarda yaygınlık gözlemlenmiş olmakla birlikte yeni nesil birim kök testlerinin uygulandığı çalışmalara da rastlanmıştır. Özkan (2015), Tekin (2018), Çiçen (2020), ve Şak (2021) çalışmalarında ifade edilen yeni nesil analiz yöntemi olan Fourier testlerinden yararlanmıştır. Fourier analiz yöntemi, sinüs ve cosinüs değerlerini incelemeye tabii tutması yönüyle analiz sonuçlarındaki hata payını minimize etmekte ve güvenilirliği arttırmaktadır.

3. METOT VE YÖNTEM

Analiz, Türkiye ve Yunanistan'daki işsizlik histerisini 1988-2021 yılları için istatistiki veriler ışığında incelenmesini hedeflemiş olmakla birlikte ilgili iki ülkenin seçilmesi, siyasi ve sınır noktasında komşu olmakla birlikte ekonomik göstergeler arasında yer alan işsizlikte iki ülkenin birbirine kıyasla bulunmuş olduğu konumun değerlendirilmesi olarak ifade edilebilecektir. Sınır komşusu olmalarına ek olarak Türkiye'nin birden fazla gerekliliğe ve ekonomik yönden Avrupa Birliği şartlarını sağlayamamış olması da Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyesi olması işsizlik histerisi noktasında iki ülkenin birbirine göre konumunun incelenerek ekonomik değerlendirme yapılması çalışmanın oluşturulmasında temel merak unsuru olarak değerlendirilebilecektir.

İfade edilen sorulara cevap aranması noktasında çalışma dahilinde dünya bankası veri tabanından elde edilmiş işsizlik oranları verileri ekonometrik analize tabii tutulacaktır. Analiz

edilecek veriler ilk olarak Dickey ve Fuller (1979)'ın çalışması ile ortaya çıkan ve Dickey & Fuller (1981) çalışması ile geliştirilen Augmented Dickey Fuller testi ile analiz edilecek olmakla birlikte tüm analizler serinin sabit terim içerdiği, hem sabit terim hem trend terim içerdiği ve her ikisini de içermediği kısıtı altında 3 ayrı noktada incelenecektir. Augmented Dickey Fuller testindeki bu 3 kısıt sırasıyla; Türkiye'deki kadın işsizlik oranları, Yunanistan'daki kadın işsizlik oranları, Türkiye'deki erkek işsizlik oranları, Yunanistan'daki erkek işsizlik oranları, Türkiye'deki toplam işsizlik oranları ve Yunanistan'daki toplam işsizlik oranları dikkate alınarak analiz edilecektir. Sırasıyla tüm fonksiyonların test edilmesi ile amaçlanan, ülke bazlı histeri karşılaştırması, cinsiyet bazlı histeri karşılaştırması ve akabinde toplam histeri etkisinin değerlendirilmesi olarak ifade edilebilecektir.

Geleneksel birim kök testi olarak ifade edilebilecek Augmented Dickey Fuller testine ek olarak çalışma dahilinde; analize serilerin sinüs ve cosinüs değerlerini dahil etmek suretiyle hata payını minimize eden yapısı ile Fourier yöntemi de dahil edilecek ve Fourier ADF testi uygulamaya tabii tutulacaktır. Yeni nesil birim analiz yöntemi olarak literatürde anlam kazanan Fourier analizinin literatürde ilk defa görünür kılınması Jean-Baptiste Joseph tarafından sağlanmış olmakla birlikte çalışmada ele alınan veriler Enders-Lee (2012) tarafından yayımlanan akademik çalışma akabinde kullanılır kılınmıştır.

Uygulanacak analiz yöntemlerinin daha doğru anlaşılabilmesi için ilk olarak başta genel formülasyon (1), (2) olmak üzere sırasıyla yukarıda bahsi geçen 3 kısıtın ifade edildiği denklem (3), (4) ve (5) satırlarında gözlemlenebilecektir.

$$\Delta Y_t = \beta_1 + \delta Y_{(t-1)} + u_t \quad (1)$$

$$\Delta Y_t = \beta_1 + \beta_2 t + \delta Y_{(t-1)} + u_t \quad (2)$$

$$\Delta Y_t = (\rho - 1) Y_{(t-1)} + u_t \quad (3)$$

$$\delta = (\rho - 1) \quad (4)$$

$$\Delta Y_t = \delta Y_{(t-1)} + u_t \quad (5)$$

Denklemler, elde edilen veriler ile gerçekleştirildiği takdirde çalışmadaki H0 ve H1 hipotezlerinin test edilmesi amaçlanmaktadır. Hipotezlerin doğruluğunun tespiti için incelemeye tabii tutulacak değer, H0 hipotezi için; δ (Gama) olmakla birlikte $\delta > 0$, $\delta = 0$ sonuçları, seride birim kök vardır ve seri durağan değildir sonucunu beraberinde getirecektir. İlgili değerlendirme ulaşılan analiz sonuçlarının t-istatistik değerinin kısıt değerler olarak ifade edilebilecek olan %1, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerindeki değerlerden küçük olması ile açıklanabilecek olup, analiz sonucunun doğrulanması prob. değerinin 0,05 değerine göre konumu dikkate alınarak değerlendirilebilecektir.

ADF testi gerçekleştirilirken serinin doğrusal olduğu varsayımı temel teşkil ederken Enders-Lee (2012)'nin çalışması ile literatürde kullanılmaya başlayan Fourier Analiz, serinin doğrusal olmadığı varsayımını temel almaktadır. Fourier ADF testi de ADF'de olduğu gibi 3 ayrı kısıt altında incelenecektir. Aşağıda yer alan denklemler sırasıyla; (6) seri sabit terim içermektedir, (7) seri her iki terimi içermektedir ve (8) seri her iki terimi de içermemektedir, kısıtlarını göstermektedir.

$$Y_t: \alpha(t) + \rho Y_{t-1} + Y_t + \varepsilon_t \quad (6)$$

$$\alpha(t) = \alpha_0 + \sum \alpha_k \sin(2\pi kt/T) + \sum_{k=1}^n \beta \cos(2\pi kt/T); \quad n \leq T/2 \quad (7)$$

$$\Delta y_t = \rho y_{t-1} + c_1 + c_2 t + c_3 \sin(2\pi kt/T) + c_4 \cos(2\pi kt/T) + e_t \quad (8)$$

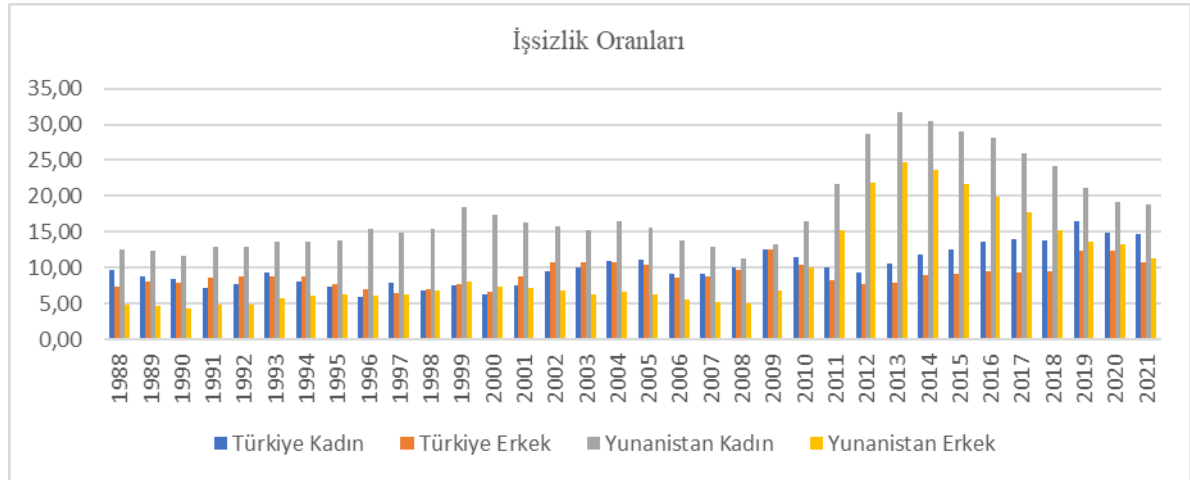
İfade edilen formüller ışığında çalışmanın bir sonraki bölümünde ADF birim kök testi ve Fourier ADF testleri, 1988-2021 Türkiye ve Yunanistan; kadın, erkek ve toplam işsizlik oranları ele alınarak analiz edilerek sonuçlar yorumlanacaktır.

4. AMPİRİK BULGULAR

İşsizlik histerisi, ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal şoklar akabinde mevcut olan işsizlik oranlarının değişikliğe uğrayıp, meydana gelen şok ortadan kalktıktan sonra oranların eski seyrine gelme oranı olarak tanımlanabilecektir. Tanımda bahsi geçen histeri etkisinin tespiti için yaygın kullanılan analiz yöntemleri arasında yer alan birim kök testlerinden literatürde sıklıkla yer bulan ADF testi ve ilgili testin yeni nesil Fourier analiz yöntemi ile güncellenmiş versiyonu olan Fourier ADF testinin işsizlik histerisi sonuçları ilgili bölümde ifade edilecektir.

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak uygulamaya tabii tutulacak veriler çizgi grafik yardımıyla gözlemlenecektir.

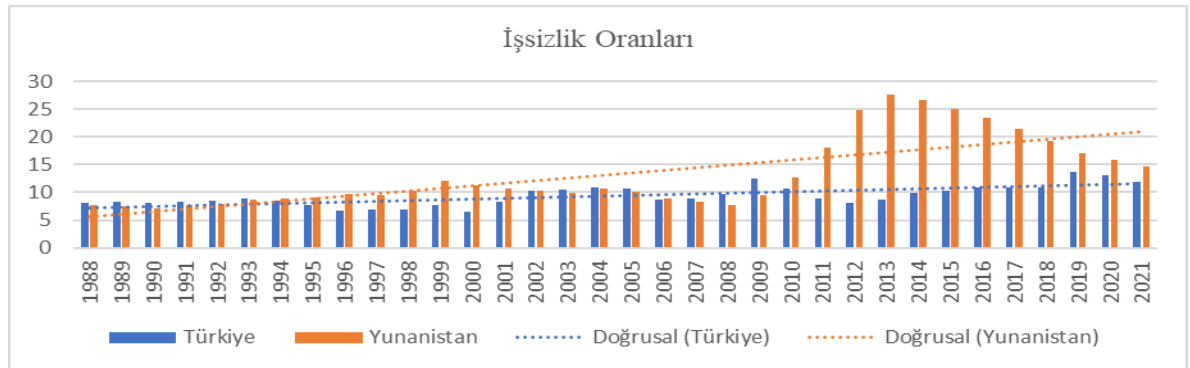
Grafik 1. 1988-2021 İşsizlik Oranları (Erkek-Kadın)

Kaynak: Dünya Bankası veri tabanından yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 1 çalışmada analiz edilmiş Türkiye ve Yunanistan'daki işsizlik oranlarını cinsiyet temelinde değerlendirmektedir. 1988-2021 yılları arasındaki kadın ve erkek işsizlik oranlarının grafiklendirilmesi, değerlerdeki artışı gözler önüne serecek niteliktedir. Tablo göstermektedir ki; Türkiye'deki kadın işsizlik oranı cinsiyete göre yüksek oranda büyüktür. Yunanistan için inceleme gerçekleştirildiğinde ise cinsiyete göre oranlardaki farkın Türkiye'ye nazaran daha yüksek olduğu açıkça gözlemlenebilmektedir.

Grafik 2. 1988-2021 İşsizlik Oranları (Toplam)

Kaynak: Dünya Bankası veri tabanından yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2 ise çalışma dahilinde ele alınan Yunanistan ve Türkiye'ye dair toplam işsizlik oranlarını göstermektedir. 1988-2021 yılları arasında ele alan veriler Türkiye'deki işsizlik oranlarının daha yatay bir eğimle ilerlediğini göstermekte iken Yunanistan için eğim daha dik bir seyir göstermektedir. 1993 yılına kadar Yunanistan'daki işsizlik oranları Türkiye'den daha az iken 1993-1994 yılları arasında Yunanistan ve Türkiye'deki işsizlik oranları denkleşmiş ve aynı oranda kendisini göstermiştir. 1993 yılları itibarıyla artış eğilimine giren oranlar 2021 yılına gelindiğinde Türkiye için 11,97 ve Yunanistan için 14,66 olarak dünya bankası veri tabanında incelenmiştir. İlgili veriler çalışmada uygun analizlerle değerlendirilerek her iki ülke için kadın, erkek ve toplam düzeyde işsizlik histerisinin varlığını inceleme noktasında incelenecektir. Bu doğrultuda çalışma dahilinde ilk olarak serinin doğrusal olduğu varsayımında ADF'den yararlanılacak, akabinde serinin doğrusal olmadığı varsayımı altında Fourier Birim Kök Testi uygulamaya tabii tutulacaktır.

Tablo 2. ADF Sabit Terim Modeli (1988-2021)

Türkiye Kadın		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,809573	0,8032
%1 Kritik Değer	-3,646342	
%5 Kritik Değer	-2,954021	
%10 Kritik Değer	-2,615817	
Yunanistan Kadın		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-2,416174	0,1454
%1 Kritik Değer	-3,653730	
%5 Kritik Değer	-2,957110	
%10 Kritik Değer	-2,617434	

Tablo 2'de 1988-2021 yılları arasında Türkiye ve Yunanistan'daki kadın işsizlik oranları Augmented-Dickey Fuller birim kök testine tabii tutulmuş olup, sonuçlar serinin sabit terim içerdiği varsayımı altında oluşturulmuştur. Analiz dahilinde elde edilen veriler incelendiğinde değerlendirme t-istatistik değeri ve prob. değeri dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Bu doğrultuda görülmektedir ki; t-istatistik değeri Türkiye'deki kadınlar için mutlak değer cinsinden incelendiğinde 0,809573 olarak hesaplanmıştır. İlgili değer kritik değerlere göre incelendiğinde t-istatistik değerinin sırasıyla; %1 kritik değeri için 3.646342, %5 kritik değeri için 2,954021 ve %10 kritik değeri için 2,615817'den düşük seyrettiği gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda birim kök içerdiği ve durağan olmayıp işsizlik histerisinin olduğu söylenebilecektir. Olasılık değeri dikkate alınarak değerlendirildiğinde ise 0,8032'nin 0,05 kısıt değerinden büyük olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumda seride birim kök vardır denilebilecektir.

Tablo 2'de aynı değerlendirme Yunanistan'daki kadın işsizlik değerleri dikkate alınarak gerçekleştirilirse t-istatistik değeri olan 2,416174 değerinin mutlak değer kritik değerlerden düşük seyrettiği ifade edilebilecektir. Bu duruma ek olarak 0,1454 olasılık değerinin 0,05'ten büyük seyrettiği de gözlemlenmektedir. İlgili veriler ışığında Yunanistan'daki kadın işsizlik histerisinin 1988-2021 yılları için geçerli olduğu ifade edilebilecektir. Ancak söylenebilir ki; Türkiye özelindeki seride prob. değeri 0,8032 iken Yunanistan için bu değer 0,1454 ile histerinin varlığını göstermektedir. Bu doğrultuda histeri etkisinin Türkiye'de daha yüksek olduğu değerlendirilmesine ulaşılabilecektir. Başka bir ifade ile Türkiye'deki kadın işsizlik oranı, meydana gelen herhangi bir şok akabinde Yunanistan'a kıyasla daha az toparlanabilecektir.

Tablo 3. ADF Sabit Terim ve Trend Modeli (1988-2021)

Türkiye Kadın		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-3,078374	0,1279
%1 Kritik Değer	-4,262735	
%5 Kritik Değer	-3,552973	
%10 Kritik Değer	-3,209642	
Yunanistan Kadın		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-3,294314	0,0853
%1 Kritik Değer	-4,273277	
%5 Kritik Değer	-3,557759	
%10 Kritik Değer	-3,212361	

Tablo 3 ise 1988-2021 yılları arasında Türkiye ve Yunanistan'daki kadın işsizlik oranlarını ADF'ye tabii tutarken serinin hem sabit hem trend olduğu varsayımını dikkate alan analiz sonuçlarını göstermektedir. Tablo incelendiğinde görülmektedir ki; t-istatistik değeri Türkiye'deki kadınlar için mutlak değer cinsinden incelendiğinde 3,078374 olarak hesaplanmıştır. İlgili değer kritik değerler dikkate alınarak incelendiğinde t-istatistik değerinin sırasıyla; %1 kritik değeri için 4.262735, %5 kritik değeri için 3.552973 ve %10 kritik değeri için 3.209642'den düşük seyrettiği gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda seri birim kök içermektedir. Bu doğrultuda işsizlik histerisi vardır denilebilecektir. Olasılık değeri dikkate alınarak değerlendirildiğinde ise 0,1279'un 0,05 kısıt değerinden büyük olduğu gözlemlenmektedir. Serinin birim kök içediği doğrulanmaktadır.

Analiz sonuçları Yunanistan'daki kadın işsizlik değerleri dikkate alınarak incelenirse; 3.294314 t-istatistik değerinin mutlak değer cinsinden %1 ve %5'ten düşük seyrettiği ifade edilebilecekken %10 kritik değerinde 3.212361'in t-istatistik değerinden büyük olduğu ifade edilebilecektir. Bu duruma ek olarak 0,0853 olasılık değerinin 0,05'ten büyük seyrettiği de tablo'da incelenmektedir. Söylenmelidir ki; Yunanistan'daki kadın işsizlik histerisinin 1988-2021 yılları için geçerli olduğu ifade edilebilecektir.

Tablo 4. ADF Sabit ve Trend İçermeyen Model (1988-2021)

Türkiye Kadın		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,462896	0,8092
%1 Kritik Değer	-2,636901	
%5 Kritik Değer	-1,951332	
%10 Kritik Değer	-1,610747	
Yunanistan Kadın		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,491699	0,4951
%1 Kritik Değer	-2,639210	
%5 Kritik Değer	-1,951687	
%10 Kritik Değer	-1,610579	

Türkiye ve Yunanistan ülkeleri için kadın işsizlik incelemesi sabit terim içermeyen kısıtı altında incelendiğinde de benzer bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Türkiye kadın işsizlik ADF t-istatistik değeri mutlak değer cinsinden 0.462896 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan t-istatistik değeri; kısıt değerlerden küçüktür. Olasılık değeri de 0,8092 ile 0,05'ten yüksektir. Türkiye'deki kadın işsizlik oranları özelinde seri birim kök içermekte, buna ek olarak seri durağan değildir sonucuna ulaşılmaktadır. İfade edilen değerlendirme Yunanistan'daki kadın işsizlik oranları dikkate alındığında da serinin gerek olasılık değerinin 0,05 kısıt değerinden büyük seyretmesi gerekse t-istatistik değerinin kritik değerlerden küçük seyretmesi akabinde serinin birim kök içerdiği ve durağanlık göstermediği yönündedir.

Tablo 2, 3 ve 4 incelendiğinde ulaşılan sonuçlar göstermektedir ki kadınlardaki işsizlik histerisi etkisi hem Yunanistan hem de Türkiye için geçerliliğini korumaktadır. Yunanistan için histeri etkisi Türkiye'ye oranla daha düşük seyretmekte iken her iki ülke için de histerinin varlığı ifade edilmelidir.

Tablo 5. ADF Sabit Terim Modeli (1988-2021)

Türkiye Erkek		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-2.332768	0,1682
%1 Kritik Değer	-3,646342	
%5 Kritik Değer	-2,954021	
%10 Kritik Değer	-2,615817	
Yunanistan Erkek		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-1,836736	0,3565
%1 Kritik Değer	-3,661661	
%5 Kritik Değer	-2,960411	
%10 Kritik Değer	-2,619160	

Tablo 5'te sabit terim içerdiği varsayılan serinin 1988-2021 yılları arasındaki Türkiye Yunanistan'daki erkek işsizlik oranları dikkate alınarak histeri sonucunu gösterdiği ifade edilebilmektedir. Türkiye'deki erkek işsizlik oranları dahilinde oluşturulan ADF birim kök testi sonucu t-istatistik değeri (2.332768) incelendiğinde kısıt değerlerden düşük seyretmektedir. Olasılık değeri (0,1682) çerçevesinde değerlendirildiğinde de sonuç doğrulanmakta ve serinin birim kök içerdiği ifade edilebilmektedir. Yunanistan'daki işsizlik oranları için de benzer bir sonuca ulaşıldığı tabloda açıkça görülmektedir. Gerek t-istatistik değeri sonucunda gerekse 0,3565 olasılık değeri sonucunda serinin birim kök içerdiği ifade edilmelidir.

Tablo 6. ADF Sabit ve Trend Modeli (1988-2021)

Türkiye Erkek		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-3,704802	0,0365
%1 Kritik Değer	-4,273277	
%5 Kritik Değer	-3,557759	
%10 Kritik Değer	-3,212361	
Yunanistan Erkek		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-3,743911	0,0336

%1 Kritik Değer	-4,273277
%5 Kritik Değer	-3,557759
%10 Kritik Değer	-3,212361

Erkeklerdeki işsizlik oranları yukarıda yer alan model çerçevesinde incelendiğinde ise Türkiye ve Yunanistan için ulaşılan olasılık değerlerinin birbirleri ile yakın seyrettiği gözlemlenmektedir. Türkiye’deki erkek işsizlik oranları ADF birim kök testine tabii tutulduğunda ise t-istatistik değeri olan -3,704802’nin %1 kritik değerde birim kök içerirken %5 ve %10 kritik değerlerde birim kök içermediği ifade edilebilecektir. Bu doğrultuda %1 kritik değerde işsizlik histerisinin varlığı onaylanırken %5 ve %10 kritik değerleri için işsizlik histerisinin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Olasılık değeri olan 0,0365 değeri incelendiğinde de ulaşılan sonuç doğrulanmaktadır. Bu doğrultuda söylenebilir ki; Türkiye’deki 1988-2021 yılları arasındaki işsizlik oranları erkeklerde işsizlik histerisinin var olmadığını göstermektedir. Bu durum herhangi bir şok akabinde erkeklerin iş bulabilmesi, daha açık bir ifade ile işsizliğin şoktan önceki haline geri dönmesi istatistiki olarak olasıdır.

Yunanistan’daki erkek işsiz nüfusu için değerlendirme yapıldığında da Türkiye’deki sonuçlara çok yakın sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Tablo 6’da Yunanistan’daki erkek işsizlik oranlarıyla gerçekteştirilen ADF test sonuçları %1 anlamlılık düzeyinde serinin birim kök içerdiğini göstermekte iken %5 ve %10 kritik değerlerinde serinin birim kök içermediğini göstermektedir. Olasılık değeri 0,0336 değerlendirildiğinde ise oranın 0,05’den küçük seyrederek işsizlik histerisinin olmadığı sonucuna ulaşılacaktır.

Erkeklerde histeri varlığının incelenmesi noktasında bir diğer kısıt serinin sabit terim ve trend içermediği varsayımı altında ifade edilmektedir. Test sonuçları Tablo 7’de gözlemlenebilmektedir.

Tablo 7. ADF Sabit ve Trend İçermeyen Model (1988-2021)

Türkiye Erkek		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,091409	0,7049
%1 Kritik Değer	-2,636901	
%5 Kritik Değer	-1,951332	
%10 Kritik Değer	-1,610747	
Yunanistan Erkek		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,696379	0,4070
%1 Kritik Değer	-2,641672	
%5 Kritik Değer	-1,952066	
%10 Kritik Değer	-1,610400	

Tablo 7’de ADF test sonuçları ifade edilen kısıt çerçevesinde incelendiğinde ise erkeklerdeki işsizlik oranının gerek Türkiye’de 0,7049 olasılık değeri ile gerekse Yunanistan’da 0,4070 olasılık değeri ile serinin birim kök içerdiğini ve her iki ülkede de erkeklerde histerinin varlığını gösterir niteliktedir.

Bu doğrultuda yukarıda yer alan son üç tabloda olasılık değerleri serinin sabit terim içerdiği ya da her ikisini de içermediği varsayımı altında işsizlik histerisinin varlığının kabul

edildiği ancak serinin her iki terimi de içerdiği varsayımı altında işsizlik histerisinin Türkiye ve Yunanistan'da erkekler nezdinde olmadığı ifade edilmelidir.

Tablo 8. ADF Sabit Terim Modeli (1988-2021)

Türkiye Toplam		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-1,656899	0,4431
%1 Kritik Değer	-3,646342	
%5 Kritik Değer	-2,954021	
%10 Kritik Değer	-2,615817	
Yunanistan Toplam		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-2,717530	0,0821
%1 Kritik Değer	-3,653730	
%5 Kritik Değer	-2,957110	
%10 Kritik Değer	-2,617434	

Analizde Türkiye ve Yunanistan'daki kadın ve erkek işsizlik oranları nezdinde histeri analizinin gerçekleştirilmesine ek olarak her iki ülkedeki toplam işsizlik oranının da incelenerek histerinin varlığı noktasında genel bir çıktıya varılması gerekli görülmektedir.

Tablo 8 dahilinde Türkiye'deki 1988-2021 yılları arasındaki toplam kadın ve erkek işsizlik oranlarının sabit terim içerdiği varsayımı altında t-istatistik değeri mutlak değer cinsinden 1,656899 olarak hesaplanmış ve tüm kritik değerlerde serinin birim kök içerdiği sonucuna varılmıştır. Olasılık değeri incelendiğinde de 0,4431 olan değer 0,05 kısıt değerinden büyük seyrederek Türkiye'deki toplam işsizlik oranının ADF birim kök testi sonucunda işsizlik histerisinin varlığını gösterdiği söylenebilecektir. İfade edilen değerlendirme Yunanistan'daki toplam işsizlik oranları dikkate alınarak değerlendirildiğinde de benzer bir sonuca ulaşılmakta ve Yunanistan'da işsizlik histerisinin 0,0821 olasılık değeriyle var olduğu sonucuna varılabilmektedir. Tablodaki veriler ışığında her iki ülke için de işsizlik histerisinin var olduğu ifade edilebilmekte iken Yunanistan'daki histeri düzeyinin Türkiye'ye oranla daha düşük olduğu ifade edilebilecektir.

Tablo 9. ADF Sabit ve Trend Modeli (1988-2021)

Türkiye Toplam		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-3,580994	0,0476
%1 Kritik Değer	-4,273277	
%5 Kritik Değer	-3,557759	
%10 Kritik Değer	-3,212631	
Yunanistan Toplam		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-3,784522	0,0307
%1 Kritik Değer	-4,273277	
%5 Kritik Değer	-3,557759	
%10 Kritik Değer	-3,212631	

Serinin yukarıdaki varsayım altında gerçekleştirilen inceleme de Türkiye için olasılık değerinin 0,0476 ve Yunanistan için 0,0307 olduğunu gözler önüne sermektedir. Veriler ışığında

ifade edilen kısıt altında da 0,05'ten küçük olan olasılık değerlerinin her iki ülke için histeri etkisinden bahsedilemeyeceği gibi farklı bir sonucu gözler önüne sermektedir.

Tablo 10. ADF Ne Sabit Ne Trend Terim Modeli (1988-2021)

Türkiye Toplam		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,275713	0,7599
%1 Kritik Değer	-2,636901	
%5 Kritik Değer	-1,951332	
%10 Kritik Değer	-1,610747	
Yunanistan Toplam		
	T-ist.	Prob.
ADF Test İst.	-0,424915	0,5216
%1 Kritik Değer	-2,641672	
%5 Kritik Değer	-1,952066	
%10 Kritik Değer	-1,610400	

Çalışma dahilindeki son kısıt olan serinin her iki terimi de içermediği kısıtı altında değerlendirme ise genel kanıyı doğrular niteliktedir. Daha açık bir ifade ile Türkiye için prob. değerinin 0,7599 ve Yunanistan için prob. değerinin 0,5216 olarak hesaplanması kısıt değer 0,05'den küçük olmayan değerlerin analize tabii tutulan ülkelerde işsizlik histerisinin varlığını gösterir niteliktedir.

ADF birim kök testine ek olarak ifade edildiği üzere veriler Fourier ADF birim kök testine tabii tutulacaktır. Tablo 11'de FADF sonuçları yer almaktadır.

Tablo 11. Fourier ADF (1988-2021)

Değişken	Frekans	Min. KKT	F Kısıt Test	Uygun Gecikme Uzunluğu	FADF Test İst.
TE	2.20000	33.50961	4.222040	2.00000	-2.900563
TK	0.40000	34.80195	7.045453	1.00000	-3.619903
YE	2.23000	69.93800	1.331763	2.00000	-1.152412
YK	2.50000	85.22699	2.247733	1.00000	-1.834403
TT	0.10000	33.61038	4.162954	1.00000	-3.631208
YT	2.40000	71.90082	1.491267	1.00000	-1.767679

Not: $k=1$ için, anlamlılık düzeylerine göre optimal değerler sırasıyla; %1 için -4,42, %5 için -3,81, %10 için, -2,9'dir. $k=2$ frekans değerinde %1 için -3,97, %5 için -3,27, %10 için -2,91'dir. $k=3$ için ise %1 anlamlılık düzeyinde -3,77, %5'de -3,07 ve %10'da -2,71 olarak belirlenmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde Fourier ADF test sonuçları gözlemlenmektedir. Tablo dahilinde Türkiye'deki erkekler, Türkiye'deki kadınlar, Yunanistan'daki erkekler ve Yunanistan'daki kadınlar olmak üzere ifade edilmiştir. Türkiye'deki erkekler özelinde değerlendirme gerçekleştirildiğinde FADF test istatistik değerinin -2,90 ile %1 anlamlılık düzeyinde -3,77, %5'te -3,07'den düşük ve %10'da -2,71'den büyük seyretmiştir. Ulaşılan sonuçlar Türkiye'deki erkeklerde serinin %1, %5 için durağan olmadığı tespit edilmiştir. %10 anlamlılık düzeyinde ise -2,90'ın anlamlılık düzey değeri -2,71'den büyük oluşu serinin durağanlığını göstermektedir. Aynı

değerlendirme Türkiye'deki kadınlar için gerçekleştirildiğinde ise -3.62 FADF test istatistik değerinin %1 anlamlılık düzeyinde -4.42 ve %5 anlamlılık düzeyinde -3.81'den küçük olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum serinin ifade edilen kısıtlarda durağanlığa sahip olmadığını göstermektedir. Seri %10 anlamlılık düzeyinde ise durağan olup birim kök içermemektedir.

Yunanistan için değerlendirme gerçekleştirildiğinde ise Yunanistan'daki erkek işsizlik oranlarını inceleyen serinin FADF test istatistik değeri -1.15'dir. Bu değer kısıt değerlerden düşük seyretmektedir. Seri durağan olmayıp birim kök içermektedir. Yunanistan'daki kadın nüfusu için ise -1.83 FADF test istatistik değerinin tüm anlamlılık düzeylerinde serinin durağan olmadığını göstermektedir.

Toplam Türkiye'deki ve Yunanistan'daki işsizlik oranları analiz edildiğinde ise Türkiye için -3.63 ile %1 ve %5'te durağan olmadığı ve Yunanistan için de -1.77 ile serinin tüm anlamlılık düzeylerinde durağan olmadığı ifade edilebilecektir. İlgili durum Türkiye için histeri etkisinin varlığından söz edilebilecekken Yunanistan için de benzer sonuca ulaşıldığını göstermektedir.

4. SONUÇ

Çalışma dahilinde Türkiye ve Yunanistan'daki işsizlik oranları incelenerek işsizlik histerisi tespitinin gerçekleştirilmesi amaçlanmış olup ilgili amaç doğrultusunda 1988-2021 yılları arası Türkiye kadın işsizlik oranları, Türkiye erkek işsizlik oranları, Yunanistan kadın işsizlik oranları, Yunanistan erkek işsizlik oranları, toplam Türkiye işsizlik oranları ve toplam Yunanistan işsizlik oranları dünya bankası veri tabanından çekilmek suretiyle nicel analiz yöntemlerine tabii tutulmuştur.

Literatür dahilinde işsizlik histerisinin tespiti amacıyla oluşturulmuş çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların nicel analiz yöntemlerinden yararlanılarak gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Alandaki çalışmalarda ampirik analiz yöntemleri uygulanırken sıklıkla geleneksel birim kök testlerinin analizde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Buna ek olarak yeni nesil analiz yöntemleri literatürde daha nadir ele alınmıştır.

Bu çalışma işsizlik histerisinin Yunanistan ve Türkiye'de incelenen yıl aralığında varlığının tespiti amacıyla yeni nesil analiz yöntemi olan Fourier analiz yöntemi ile oluşturulmuş ve Fourier ADF birim kök testi, geleneksel birim kök testi olan Augmented Dickey Fuller'a ek olarak çalışmada uygulamaya tabii tutulmuştur. 1988-2021 yılları arası işsizlik oranlarının incelenmesi akabinde ADF birim kök testi sonucunda Türkiye'deki ve Yunanistan'daki kadınlarda işsizlik histerisi etkisi incelendiğinde serilerin sabit terim içerdiği, hem sabit hem trend terim içerdiği ve her ikisinin de içerilmediği durumlarda her iki ülke için de serilerin durağan olduğu, birim kök içermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum işsizlik histerisi vardır sonucunu göstermektedir.

Türkiye ve Yunanistan'daki erkeklerdeki histeri etkisi incelendiğinde ise; serinin sabit terim içerdiği ve her ikisini de içermediği varsayımı altında serinin birim kök içerdiği ve histeri etkisinin var olduğu sonucuna ulaşılrken; serinin hem sabit terim hem de trend terim içerdiği varsayımı altında histeri etkisi yoktur, seri durağandır ve birim kök içermez sonucuna ulaşılabilecektir. Türkiye ve Yunanistan'daki toplam işsizlik oranları serisinin incelenerek ADF testine tabii tutulması sonucunda ise serinin sabit terim içerdiği varsayımı altında Türkiye'de histeri etkisi vardır ve Yunanistan için histeri etkisi yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Serinin sabit ve trend terim içerdiği varsayımı ise her iki ülkede de histeri etkisi yoktur sonucunu açığa çıkartmaktadır. Son olarak ise serinin her ikisini de içermediği varsayımı altında her iki ülkede de histeri etkisinin olduğu ifade edilebilecektir.

Analiz dahilinde Foruier ADF testi uygulanması sonucunda ise Türkiye'deki ve Yunanistan'daki kadın nüfusu için seri birim kök içermektedir, durağan değildir ve histeri etkisi vardır sonucunu göstermektedir. Türkiye ve Yunanistan'daki erkek nüfusu için ise aynı şekilde histeri etkisi vardır sonucuna ulaşılmıştır. Histeri analizi Türkiye ve Yunanistan'daki toplam nüfus için değerlendirildiğinde de FADF test istatistik değerinin anlamlılık düzeylerinden düşük seyretmiş olup serilerin birim kök içerdiği ve histeri etkisinin her iki ülke için de olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma 1988-2021 yılları için histeri etkisinin var olduğu sonucuna ulaşmış olmakla birlikte literatürdeki Türkiye özelinde inceleme yapan diğer çalışmalarda analiz edilen yıl farklılığına rağmen histeri varlığına dair çıktının aynı olduğu tespit edilmiştir. Özkan (2019) 1988-2014, Yılcı (2009) 1923-2007, Koçyiğit (2009) 1923-2010, Taş (2017) 2005-2017 ve Tekin (2008) 2005-2017 yılları arasında analiz ettiği işsizlik histerinin Türkiye'de ilgili yıllarda var olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma ise aynı çıktıyı 1988-2021 yıllarını ele alarak incelemiştir. Bu doğrultuda veriler Özkan (2019)'ın çalışmasında olduğu gibi 1988 itibarıyla analiz edilmiş olmakla birlikte 2021 yılına kadar incelemeyi sürdürerek literatüre katkı sağlamış ve güncel çıktı sunmuştur.

Ulaşılan çıktı sonucunda Türkiye'deki ve Yunanistan'daki işsizlik histerisinin varlığının dikkate alınması akabinde mücadele önlemleri alınması gerekli görülmektedir. Bu noktada işsizlik oranlarının kontrol altına alınması için; yatırımların artırılması, iş edinimi noktasında teşvik ve yetkinliklerin artırılmasının amaçlanması, işgücü niteliğinin artırılması vb. konularda sosyal ve politik düzenlemelere gidilmesi gerekli görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akcan, A. T. (2019). Türkiye'de Gençlerin İşsizlik Histerisi, *Kastamonu Üniversitesi İİBF Dergisi*, 21(1). 31-47. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iibfdkastamonu/issue/46316/357361>
- Akkuş, M., & Topuz, S. G. (2019). İşsizlik Histerisinin Geçerliliği: Gelişmekte Olan En Kırılgan Beşli, *Sosyoekonomi*, 27(39). 69-80. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2019.01.04>
- Aydın, M. (2020). Türkiye için İşsizlik Histerisi Hipotezinin Dalgacık Tabanlı Birim Kök Testleri ile Sınanması, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15(1): 171-186
- Bayraktar, S. (2015). Türkiye İçin İşsizlik Histerisi ya da Doğal İşsizlik Oranı Hipotezinin Geçerliliğinin Sınanması, *Ekonomi Politikası Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 45-61.
- Çemrek, F. & Şeker, T. (2020). Türkiye'de Kadın İşsizlik Oranlarının Yapısal Kırılgan Birim Kök Testleri ile İncelenmesi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 117-132
- Çiçen, Y.B. (2020). Global Krizde Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre İşsizlik Histerisi: Türkiye için Fourier Durağanlık Analizi, *Akademik Hassasiyetler*, 7(13). 505-525 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademik-hassasiyetler/issue/54659/693674>
- Dickey D.A. & Fuller W. (1979) Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root, *Journal of the American Statistical Association*, 74: 427-431.
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1981). Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Econometrica*, 49(4), 1057-1072. <https://doi.org/10.2307/1912517>
- Enders W. & Lee J. (2012) The flexible Fourier and Dickey Fuller type unit root tests, *Economic Letters*, 117: 196-199. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2012.04.081>
- Koçyiğit, A., Bayat, T. & Tüfekçi, A. (2011). Türkiye'de İşsizlik Histerisi ve STAR Modelleri Uygulaması, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31(2). 45-60.
- Koyuncu, T. (2018). 2008 Krizi ve İşsizliğe Etkisi Üzerine Bir Uygulama: N-11 Ülkeleri, *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 195-207.
- Önal, M. (2021). Cinsiyete Göre Türkiye'de İşsizlik Histerisi, *Biga İİBF Dergisi*, 2(1). 29-41. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/biibfd/issue/69382/1101952>
- Özkan, Y., & Altınsoy, A. (2015). İşsizlik ve İstihdamda Histeri Etkisi Türkiye, 1988-2014, *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(0).
- Şak, N. (2021). Türkiye'de İşsizlik Histerisi: Kadın ve Erkek İşsizliğine Bir Bakış, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2). 467-477. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.714090>
- Taş, S., & Uğur, B. (2017). Türkiye için İşsizlik Histerisi mi, Yoksa Doğal Oran Hipotezi mi Geçerlidir?, *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1). 25-45.
- Tekin, İ. (2018). Türkiye'de İşsizlik Histerisi: Fourier Fonksiyonlu Durağanlık Sınamaları, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 97-127. <https://doi.org/10.24988/deuiibf.2018331685>
- Üçler, Y. T. (2022). Türkiye'de İşsizlik Histerisi Üzerine Bir Araştırma (2005-2022), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1). 216-225.
- Yılancı, V. (2009). Yapısal Kırılganlık Altında Türkiye İçin İşsizlik Histerisinin Sınanması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2). 324-335. <https://dergipark.org.tr/en/pub/doujournal/issue/66661/104304>